

ԿԱՐԻՆԵ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Բանասիրական գիտ. թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ ԼԻ

ՓՐԿՉԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐԸ ԽՐԻՍՅԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ԽԱՉԻ ՃԱՌՈՒՄ

Քանի՞ պէս-պէս եւ սփանշելի անուն ունիս երկրիս վերայ,
մերք սերմնահամ կը կոչիս, մերք այգեպան,
մերք լոյս աշխարհի, մերք գառն Աստուծոյ, մերք հովիւ,
մերք հանապարհ եւ ճշմարտութիւն, եւ շատ ստէպ եւս որդի
մարդոյ, իսկ այժմիկ ճշմարիտ որք կ'անուանես զՔեզ, եւ ո՞ր
հայր՝ մշակ՝:

Նայ ժողովրդի մեծանուն զավակներից մեկի՝ Խրիմյան Հայրիկի մասին շատ է խոսվել ու գրվել: Հետազոտողները նրա կյանքն ու գործունեությունը մանրամասն քննել են տարբեր տեսանկյուններից՝ ազգային, քաղաքական, գրական, մանկավարժական եւ այլն, ու տակավին քննություն կարոտ ստվարածավալ նյութ կա: Այս ամենը, սակայն, երբեմն մոռացության է մատնում Խրիմյան աստվածաբանի գործունեությունը եւ, ինչու չէ, գրական ժառանգությունը՝ «Մարգարիտ արքայութեան երկնից»-ը, «Հրաւիրակ երկրին Աւետեաց»-ը, հոգեշահ բազմաթիվ քարոզները, ճառերը եւ այլն, որոնք մեր հոգեւոր գրականության անգնահատելի գոհարներից են:

Դրանցից է «Յիսուսի վերջին շաբաթ: Խաչի ճառ եւ կորուսելոյ յիմարութիւն» երկը, որը հայոց հայրապետը նվիրել է հորեղբոր՝ Խաչատուր Խրիմյանի հիշատակին: Նրա մասին ճառի սրտառուչ առաջաբանում գրում է. «Յիսուն տարի կը լինի, որ մեր աշխարհէն յաւիտենական աշխարհ գնացեր ես. այլ քո անուն եւ յիշատակ մանուկ Մկրտչի հոգւոյն ու սրտին մէջ անեղծ պահուէր է» (Գ.):

¹ «Յիսուսի վերջին շաբաթ Խաչի ճառ եւ կորուսելոյ յիմարութիւն», հոգեգրեց Խրիմեան Հայրիկ ի նուէր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ուխտին, Վաղարշապատ, 1894, էջ 20: Այսուհետեւ այս գրքից կատարվող մեջբերումների էջերը կնշվեն շարադրանքին կից՝ փակագծերի մեջ:

Ճառը նվիրված է Հիսուսի երկրային կյանքի վերջին շաբաթվա իրադարձություններին՝ խորհրդավոր ընթրիքին, խաչելությանը, գերեզման դրվելուն, հարությանը, համբարձմանը եւ այլն: Ինչպես նշում է հեղինակը. «Ահաւասիկ, փառաւորեալդ իմ Յիսուս, Քո վերջին շաբաթ, Խաչիդ ճառ եւ Յաղթական Յարութիւնդ աւարտեցի: Սիօնի վերնատունէն սկսեալ տարի հասուցի մինչեւ երկնից անմատոյց խորանն ի վերին Սիօն, ուր ամէն խաչակրաց ազատավայրն է, եւ ուր չկարեն հասնիլ երկրիս հալածչաց ձեռք» (էջ 115):

Ճառը գրված է յուրօրինակ ոճով՝ առավելապես մարդ—Աստված կամ հեղինակ—Փրկիչ զրուցի ձեւով, որտեղ հեղինակն իր մտորումները, հիացմունքն ու երախտագիտութիւնն է ուղղում Փրկչին՝ Նրան տալով նաեւ զանազան անուններ: Առհասարակ պատմության մեջ Քրիստոսին տրված անունները բազմաթիվ են ու բազմազան: Դրանք եղել են ինչպես Հիսուսի մարդեղութիւնից հետո, այնպես էլ շատ ու շատ դարեր առաջ՝ վաղնջական ժամանակներում, մարդկության Փրկչին՝ Մեսիային սպասելիս, տարբեր մարգարեութիւններում եւ այլուր: Փրկչի գալստյան անդրանիկ խոստումը եղավ Եդեմի պարտեզում արարչագործ առաջին մարդու մեղանշումից հետո, երբ Աստված ասաց օձին. «Եւ եդից թշնամութիւն ի մէջ քո եւ ի մէջ կնոջդ, եւ ի մէջ զաւակի քոյ եւ ի մէջ զաւակի դորա. նա սպասեսցէ քում գլխոյ, եւ դու սպասեսցես նորա գարշապարի» (Ծննդ. Գ. 15)²:

Փրկչի անուններից մեկին հանդիպում ենք Եսայու մարգարեության յոթերորդ գլխում. «Ահա կույսն յղասցի եւ ծնցի որդի, եւ կոչեսցեն զանուն նորա Եմմանուէլ» (Ես. է. 14—15):

Խաչի ճառում Քրիստոսին տրված անունների մեծ մասը սերտ առնչութիւն ունի Սուրբ Գրքի հետ: Սրանց պայմանականորեն կարելի է բաժանել մի քանի խմբերի. Անուններ՝ արտահայտված թանձրացական գոյականներով, անուններ՝ արտահայտված վերացական գոյականներով, անուններ՝ արտահայտված ածականներով, որոնք էլ իրենց հերթին ունեն բազմաթիվ յուրօրինակ բնութագրիչներ՝ մակդիրներ:

Թանձրացական գոյականներով արտահայտված բազմաթիվ անուններից հիշենք «Գառ» կամ «Աստծու Գառ» արտահայտությունը, որն ունի

² «Գիրք Աստուածաշունչը Հին եւ Նոր Կտակարանաց», Վենետիկ, Սուրբ Դավար, 1860: Այսուհետ եւս աստվածաշնչյան տեղիները կնշվեն սույն հրատարակությունից:

աստվածաշնչյան ծագում: Ք. ծ. ա. Հ. դարում Եսային մարգարեանում է՝ գրելով. «Եւ նա առ վշտին ոչ բանայ զբերան իւր: Իբրեւ ոչխար ի սպանդ վարեցաւ, եւ իբրեւ որոջ առաջի կտրչի անմոռնչ կայ, այնպէս ոչ բանայ զբերան իւր» (Ես. ԾԳ. 7): Իսկ Հովհաննէս Մկրտիչը, Հիսուսին տեսնելով, ասում է. «Ահաւասիկ գառն Աստուծոյ՝ որ բառնայ զմեզս աշխարհի» (Յովհ. Ա. 29):

«Աստծու Գառ» արտահայտությունը ժամանակի ընթացքում ձեռք է բերել դարձվածքի արժեք եւ նշանակում է. «ա. մաքուր, անարատ, պարզամիտ արարած: բ. Լսող հյու մարդ»³: Խրիմյան Հայրիկը Գառ —ը կիրառել է մի քանի անգամ՝ Աստծոյ Գառ, Գառն Աստծոյ, հեզ Գառնուկ արտահայտություններում, ինչպէս. «Դու հեզաբար կը պատասխանես, այլ կատաղի ծառայն քահանայապետին զքեզ կ'ապտակէ: Համբերէ գառնուկդ հեզ, համբերէ, դարձուր եւ զմիւս երեսդ. դու այսպէս վարդապետեցիր եւ այդ օրինակով ցոյց տուր մեզ քո անսահման հեզութեան դասը» (էջ 38—39):

Կիրառված ենք տեսնում նաեւ այլ անուն-արտահայտություններ, որոնք ընդգծում են Փրկչի պատարագվելու գաղափարը եւ փաստորեն հոմանիշ են նախորդին՝ Կարմիր երինջ, Սաբեկա խոյ, Պարարտ եզ, Խաչակիր նահատակ, Ճշմարիտ ողջակեզ, Նոր Իսահակ եւ այլն: Վերջինը հիշեցնում է աստվածաշնչյան մեկ այլ դրվագ. հրեաների նախահորը՝ Աբրահամին, Աստված պատվիրում է ողջակիզել իր որդուն՝ Իսահակին: Աբրահամը հնազանդվում է Աստծու կամքին, սակայն վերջին պահին Տիրոջ հրեշտակը երկնքից ձայն է տալիս ու պատվիրում Աբրահամին որեւէ վնաս չպատճառել պատանուն. «Համբարձ Աբրահամ զաչս իւր եւ ետես, եւ ահա խոյ մի կախեալ կայր զծառոյն սաբեկայ զեղջերաց. եւ գնաց Աբրահամ առ զխոյն, եւ եհան զնա յողջակէզ փոխանակ Իսահակայ որդւոյ իւրոյ» (Ծննդ. ԻԲ. 13): Սա մեկնաբանվել է որպէս հարության նախօրինակ, եւ Պողոս առաքյալը եբրայեցիներին ուղղված նամակում գրում է. «Եդ ի մտի իւրում, թէ եւ ի մեռելոց կարօղ է յարուցանել Աստուած. ուստի եւ յառակս իսկ ընկալաւ զնա» (Եբր. ԺԱ. 19):

Ճառի «Յիսուս ի ճանապարհս խաչակրութեան» հատվածում կարդում ենք. «Դու նոր Իսահակն ես, շալկածդ քո ողջակիզին փայտն է. մի հարցներ, թէ՛ ո՞ր է ոչխար ողջակէզ. դու ես միայն ճշմարիտ ողջակէզ,

³ Պ. ԲԵԳԻՐՅԱՆ, Հայերեն դարձվածքների ընդարձակ բացատրական բառարան, Երեւան, 2011, էջ 164:

զոր Աբրահամ գուշակեց, եւ Հայրդ պատրաստեց. միայն թէ քո զոհա-
զործն Աբրահամ չէ, այլ նորա ժպիրհ եւ անզգամ որդիքներ» (էջ 46—47):

Սակայն Քրիստոսին միայն հեզ ու խոնարհ գառնուկի կերպարով
ընկալելը խոր մոլորություն է, եւ հաջորդող էջերում կարդում ենք. «Կը
ննջես, կը լռես եւ գերեզմանիդ խորէն չես մոնչեր, հզօր Առիւծ» (էջ 81),
կամ «Սորա համար Մկրտիչն ասաց, թէ Աստուծոյ գառն է, այժմիկ քաղ-
ցած առիւծ դարձեր է եւ կը մոնչէ որսերը գտնելու: Հօր բարկութեան
կայծակն է, որ երկնքէն շեշտակի մինչեւ ի ներքին դժոխս կ'իջնայ, որ
պիտի զարնէ սատան թշնամոյն գոռոզ գագաթէն եւ զայն տոշորէ եւ այ-
րէ անշէջ կրակով» (էջ 85):

Առյուծը նույնպէս խորհրդանիշ է, որ հանդիպում է Աստվածաշնչում.
մասնավորապէս՝ այն համարվել է Մարկոսի Ավետարանի խորհրդանի-
շը: Այս խորհրդանիշն առկա է նաեւ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացու հաշի
վերացման տաղում.

Ես ձայն զառիւծուն ասեմ,
որ գոչէր ի քառաթեփն,
ի քառաթեփն գոչէր,
ձայն առնէր ի սանդաքամետն...⁴

Հինկտակարանյան ծագում ունեն Փեսա, Եղբորորդի, Նոր Սողոմոն
արքա անունները, որոնք արդեն կապվում են Սողոմոն Իմաստունի հեղի-
նակած «Երգ երգոց»-ի հետ:

Տարբեր մեկնություններում այս երկը համարվել է մարգարեություն՝
Քրիստոսի եւ Եկեղեցու փոխհարաբերության մասին՝ արտահայտված
փեսայի եւ հարսի այլաբանությամբ: Քրիստոս փեսայի մասին Խրիմյան
Հայրիկը գրում է. «Ելէք եւ տեսէք, դստերք Երուսաղէմի, ելէք եւ տե-
սէք մեր նոր Սողոմոն արքային նորօրինակ հարսանեաց պսակը, որով
յաւուր փեսայութեան իւրոյ կը պսակէ զինքն մայրն իւր Սիօն: Կուլաք,
կաշխատէք եւ սրտակոծ կը լինիք՝ տեսնելով, որ փեսայն մահապարտ
մի խաչակիր է» (էջ 48): Ապա ավելացնում է. «Ասեն, թէ Սողոմոնի եր-
գած անձկալի եղբորորդին եւ փեսայն է, իւր հարսնետորք՝ սուսերակիր
զինուորներն են. պսակադիրք՝ օրինաց վարդապետներ եւ դպիրներն
են. պարահանդէս ուրախութիւնն՝ Երուսաղէմի դստերաց ողբ, կոծ ու
լացն է» (էջ 49):

⁴ «Հայ հին եւ միջնադարյան քնարերգություն», Երեւան, 1987, էջ 108:

Իսկ ինչո՞ւ է Քրիստոսն անվանվում եղբորորդի: Կան տարբեր մեկնություններ. «որովհետե՞ւ ա) հեթանոսները եւ հրեաները եղբայրներն են՝ մի Ադամից, բ) ծնունց Յուդայի ցեղից եւ եղբորորդի է հրեաներին, գ) Ղուկասը Նաթանից է հիմնում ազգահամարը, եւ Քրիստոս կոչվում է Սողոմոնի եղբորորդի, դ) Դավիթը մեր մեղաւոր եւ զղջացած եղբայրն է, իսկ Քրիստոս՝ նրա Որդին, ուստի Քրիստոս եղբորորդի է մեզ ըստ մարմնի (Տաթեւացի)»⁵:

Այս անվանմանն անդրադարձել է նաեւ Գրիգոր Նարեկացին «Տաղ քաղցրիկ»-ում.

Նման է եղբորորդին իմ
այծեմանց որդուց եղանց.
ահա նա ձայն եղբորորդայն
խանդաղատեալ սիրով լըցեալ⁶:

Ինչպէս արդէն նշել ենք, Քրիստոսին տրված որոշ անուն-բնութագրիչներ ունեն իրենց բնութագրիչները: Խոսքը գեղագիտական որոշիչներին՝ մակդիրների մասին է: Հիշենք «Հովիվ» բառը: Ավետարանում Հիսուս բազմիցս այլաբանորեն ներկայացվում է որպէս հովիվ, իսկ հավատացյալ ժողովուրդը՝ հոտ: Աստվածորդին ինքն է իր մասին վկայում՝ ասելով. «Ես եմ հովիւն քաջ. հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» (Յովհ. Ժ. 11):

Ինչպէս տեսնում ենք, «հովիվ» որոշյալն այստեղ բնութագրված է «քաջ» մակդիրով, քանի որ չի վախենում իր կյանքը զոհել բանավոր հոտի համար: Աշխարհաբար թարգմանություններում «քաջ»-ը երբեմն փոխարինվել է այլ բառերով, մասնավորապէս՝ բարի, լավ: Ամեն պարագայում, սակայն, հիմնաքարը՝ Հովվի մղիչ ուժը, սերն է, որն ստիպեց Նրան մեղավոր մարդկության փրկության համար հանձն առնել խաչի մահը, կամ Հայրիկի խոսքով. «Տեսաք, Տէր, նոր սիրոյդ հրաշալի հուր. զոր բերիւր ձգեցիր երկիրը. զաշխարհ համայն բոցավառեց եւ զքեզ իսկ ողջակիզեց խաչի սեղանոյն վերայ... Ո՞վ կարէ չափել քո անհուն անհամեմատ սէր, ո՞վ Տէր, զոր դու քառակուսի փայտով մի չափելով՝ բարձրութիւնն մինչեւ երկինք հասաւ, խորութիւնն մինչեւ յանդունդս, իսկ լայնութիւն եւ երկայնութիւն ընդ ծագս չորս կոյս աշխարհի» (էջ 13—14):

⁵ «Երգ երգոց հանդերձ մեկնութեամբ նախնեաց», Երեւան, 1993, էջ 33:

⁶ «Հայ հին եւ միջնադարյան քնարերգություն», էջ 106:

Աստվածային սիրո մասին Հովհաննես ավետարանիչը գրում է. «Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, մինչեւ զՈրդին իւր միածին ետ. զի ամենայն, որ հաւատայ ի նա՝ մի՛ կորիցէ, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտեանականս» (Յովհ. Գ. 16.):

Խաչի ճառում գտնում ենք համապատասխան մակդիրը. «Սիրական հովիւն իւր սիրելի Հօրէն զարնուեցաւ» (էջ 35):

Փրկչի վերացական գոյականներով արտահայտված անուն-բնութագրիչների մասին խոսելիս առաջինը հիշենք «Սեր» բառը: Հովհաննես առաքյալն իր Ընդհանրական առաջին թղթում գրում է. «Ամենայն, որ սիրէ՝ յԱստուծոյ է ծնեալ, եւ ճանաչէ զԱստուած. եւ որ ոչն սիրէ՝ ոչ ճանաչէ զԱստուած, զի Աստուած սէր է» (Ա. Յովհ. Գ. 7–8): Ուստի բնավ պատահական չէ, որ Խրիմյան Հայրիկը Քրիստոսին անվանում է Սեր՝ տալով նաեւ ինքնատիպ մակդիրներ, ինչպես. «Բաբէ՛ անոխակալ եւ անյիշաչար սիրոյդ» (էջ 15): Կան նաեւ դեպքեր, երբ «սեր» բառն է դարձնում մակդիր որեւէ փոխաբերական անվանման համար. «Անսահման եւ անծիր դու սիրոյ Ովկիանոսն ես, Տէր, ո՞վ կարող է լայնութիւնդ եւ խորութիւնդ չափել. Սիօնի վերնատան յարկէն գետօրեն բացիր սիրոյ ակդ, զաշխարհ բովանդակ սիրոյ հեղեղովդ ողողեցիր» (էջ 12):

Ահա մի շարք վերացական գոյականներ՝ Հեզություն, Իմաստություն, Կյանք, Փառք, Ճշմարտություն եւ այլն, որոնց մեծ մասը եւս ունի աստվածաշնչյան ծագում: Այս դեպքում եւս առանձնակի կարեւորություն են ձեռք բերում մակդիրները, որոնք ընթերցողին հաճախ օգնում են ներթափանցելու աստվածաշնչյան անվան խոր ենթաշերտերը: Այսպես, Ավետարանում կարդում ենք Քրիստոսի խոսքը. «Ես եմ ճանապարհն եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք» (Յովհ. ԺԴ. 6):

Աստծու բացարձակ ճշմարտություն լինելու գաղափարը հիմնարար գաղափար է: Դրան անդրադարձել են Եկեղեցու բազմաթիվ հայրեր: Բավական է հիշել Սուրբ Ներսէս Շնորհալու «Հաւատով խոստովանիմ» տողով սկսվող քսանչորս տնից բաղկացած հանրահայտ աղոթքը, որի երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ տներում համապատասխանաբար կարդում ենք. «Հայր Երկնաւոր, Աստուած՝ ճշմարիտ... Որդի՛ Աստուծոյ, Աստուած՝ ճշմարիտ... Հոգի՛ Աստուծոյ, Աստուած՝ ճշմարիտ»⁷:

⁷ «Ժամագիրք Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ», Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, 2004, էջ 888–889:

Խրիմյան Հայրիկը Քրիստոսին անվանում է մարմնացյալ ճշմարտություն, այսինքն՝ ճշմարիտ Աստված, որ մարմին առավ, ծնվեց Սուրբ Կույսից ամենապարզ ու համեստ պայմաններում, ինչը, փոխաբերության վերածված, հնչում է այսպես. «Ո՛վ մարմնացեալ ճշմարտութիւն, Բէթլէհէմի երկրէն ու մորէն բուսար» (էջ 77):

Իմաստությունը՝ որպես Հիսուսի անուն, հաշի ճառում կիրառված է երկու անգամ՝ տարբեր մակդիրների ուղեկցությամբ, մի դեպքում՝ «խորախորհուրդ», մյուս դեպքում՝ «առաջատես»։ Դարձյալ գործ ունենք Աստվածային էության բացահայտման հետ։ Աստվածային իմաստությունը խոր է ու խորախորհուրդ, այն շատ տարբեր է մարդկայինից, որի մասին ասված է. «Ո՛ր իմաստուն, ո՛ր դպիր, ո՛ր քննիչ աշխարհիս այսորիկ. ո՞չ ապաքէն յիմարեցոյց Աստուած զիմաստութիւն աշխարհիս այսորիկ։ Քանզի իմաստութեամբն Աստուծոյ ոչ ծանեալ աշխարհ իմաստութեամբն զԱստուած» (Ա. Կորնթ. Ա. 20–21):

Նա նաեւ առաջատես է, այսինքն՝ տեսնում է գալիքը, ինչը եւս զուտ Արարչին բնորոշ հատկանիշ է։ Այս մասին է գրել դեռեւս Սողոմոն Իմաստունը. «Քանզի ճաճանչ է Աստուծոյ զաւրութեանն, եւ ծագումն ճշմարիտ փառաց ամենակալին. վասն այնորիկ եւ ո՛չ մի ինչ պղծեալ խառնի ի նա» (Իմաստ. է. 25):

Խրիմյան Հայրիկը գրում է. «Ո՛վ յառաջատես իմաստութիւն, թող թերահաւատները դիպուած կարծեն, այլ ես կը հաւատամ, որ դու քո յաղթական խաչը մեղուցեալ նախամարդոյն գագաթան վերայ կանգնեցիր, որպէս զի արեանդ կենսատու ցօղով մեր հանգուցեալ նախահօր կեանք տաս, նոր վերաստեղծես հողէն. եւ ամբողջ աղամային հաւատացեալ սերունդը կրկին ի կենդանութիւն արարչագործես» (էջ 57–58):

Այստեղ հեղինակն անդրադառնում է այն ավանդությանը, համաձայն որի՝ Գողգոթայի բարձունքում էին ամփոփված առաջին մարդու՝ Ադամի նշխարները։ Այդ պատճառով էլ հաշիության բազմաթիվ մանրանկարներում խաչի տակ պատկերված ենք տեսնում Ադամի գանգը։ Սրա մասին գրել է նաեւ Ղեւոնդ Ալիշանը. «Նոյ յառաջ քան զմտնելն ի տապան, կ'ասեն, հանեց զմարմին Ադամայ եւ Եւայի եւ լալով վերջին ողջոյն տալով հանդիպակաց դրախտին՝ դրաւ ի տապանին. յետոյ աւանդեց Սեմայ կամ Մեղքիսեդեկի, որ տարաւ եւ ի Գողգոթա թաղեց, ի տեղին, ուր կանգնեցաւ հաշն Քրիստոսի»⁸:

⁸ ՀԱՅՐ Դ. ԱԼԻՇԱՆ, Հայաստան յառաջ քան զլինելն Հայաստան, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1904, էջ 32:

Առանձին խումբ են կազմում ածականով արտահայտված անունները: Սրանք արդեն փոխանվանաբար գործածված ածականներ են, որոնք նույնպես մատնանշում են Փրկչին բնորոշ որեւէ հատկանիշ: Հիշենք դրանցից մի քանիսը: Սուրբ — «Մարդիկ թող այնպէս կարծեն, թէ դու եւս ի կարգս մեռելոց կը համարիս: Քաւ թէ զքեզ ի դժոխս թողում. քաւ թէ սուրբդ իմ ապականութիւն տեսնայ. եւ դու ինքն չգիտես եւ չասացիր, թէ՛ քակեցէք մարմնոյս տաճարը, եւ ես երեք օրէն յետոյ կը շինեմ» (էջ 32—33): Արդար — «Կայիափայ եւ Պիղատոս ատեան կազմեր են եւ կ'սպասեն Արդարոյ դատաստանը համառօտել ի մահ» (էջ 34—35): Անմահ — «Միթէ քո Հայր մեր փրկութեան համար խաղ արար զքեզ, խաչի տեսարան թողուց եւ արդ գերեզմանիդ վերայ կգօսնու. ոչ ինչ փոյթ չունի, կը թողու, որ անմահ՝ ի կարգ մեռելոց թաղեն» (էջ 80) եւ այլն:

Ինչպես ցույց է տալիս այս համառոտ քննությունը, Խրիմյան Հայրիկի Խաչի ճառում Քրիստոսին տրված բնութագրիչ անունները բազմաթիվ են ու բազմազան, որոնց բոլորին չկարողացանք անդրադառնալ տեղի սղության պատճառով: Բոլորը, սակայն, ծառայում են մեկ նպատակի. սրանց միջոցով հեղինակը հնարավորինս ամբողջացնում է Փրկչի դիմանկարը: Յուրաքանչյուր անուն հիմնականում մատնանշում է Հիսուսին բնորոշ որեւէ հատկանիշ, Նրա երկրային կյանքին առնչվող որեւէ դրվագ, որոնք խիստ կարեւոր են փրկչական առաքելության համաբնագրում: Անուններին մեծ մասն ունի սուրբգրային ծագում, որոնց անդրադարձել են նաեւ միջնադարյան մեկնիչները, Եկեղեցու հայրերը, ընդհանրապես հայ հոգեւոր գրականությամբ զբաղվողները:

РЕЗЮМЕ

Слово о Кресте изящный образец из литературного наследия Хримяна Айрика, которая посвящена событиям последней недели земной жизни Иисуса. Здесь особо отличаются данные Христу многочисленные и многообразные характерные имена, с помощью которых автор по возможности делает целостным портрет Спасителя. Большинство имен имеет библейское происхождение, о которых писали еще средневековые толкователи, отцы Святой Церкви, яркие представители армянской духовной литературы и другие.

SUMMARY

Homily on the Cross is a beautiful piece of literary heritage of Khrimyan Hayrik, which is dedicated to the events of the last week of Jesus' earthly life. The numerous and varied characteristic names given to Christ are especially notable here, with the help of which the author makes the complete portrait of the Savior as far as possible. Most of the names are of biblical origin, about which medieval exegetes, Fathers of the Holy Church, prominent representatives of Armenian ecclesiastical literature, and others wrote.

